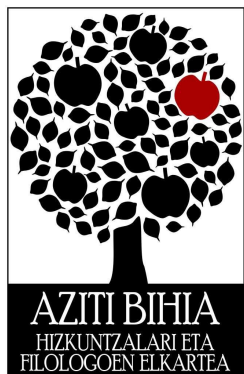

Euskara bere bakardadean?

Euskararen lekua munduan eta historian:
mitoetatik egitateetara

Ekaitz Santazilia Salvador
UPNA-NUP, UPV-EHU, Aziti Bihia
Eibar, 2014ko uztailaren 16-17

[Eskerrak...]

- “Euskararen Historia eta Hizkuntzalaritza Historiko-Gonbaratua” Eusko Jaurlaritzaren ikerketa talde kontsolidatua (GIC10/83, IT 486-10)
- “Hizkuntzalaritza Teorikoa eta Diakronikoa: Gramatika Unibertsala, Hizkuntza Indoeuroparrak eta Euskara (HiTeDi)” UPV-EHUko Prestakuntza eta Ikerketa Unitatea (UFI 11/14)
- “La prosodia del castellano en contacto con el euskera (PROCASEUS)” MINECOko ikerketa proiektua (FFI2012-38064-C02-01)
- “Nafarroako ondare ez-materialaren katedra” La Caixa babestutako katedra (30.31.10.3654)
- *Aziti Bihia* elkarteko kideei

Euskararen eta euskaldunen bakardadea eta isolamendua

- Euskara vs. Inguruko hizkuntzak

EL IMPOSSIBLE VENCIDO.

ART E

DE LA LENGUA

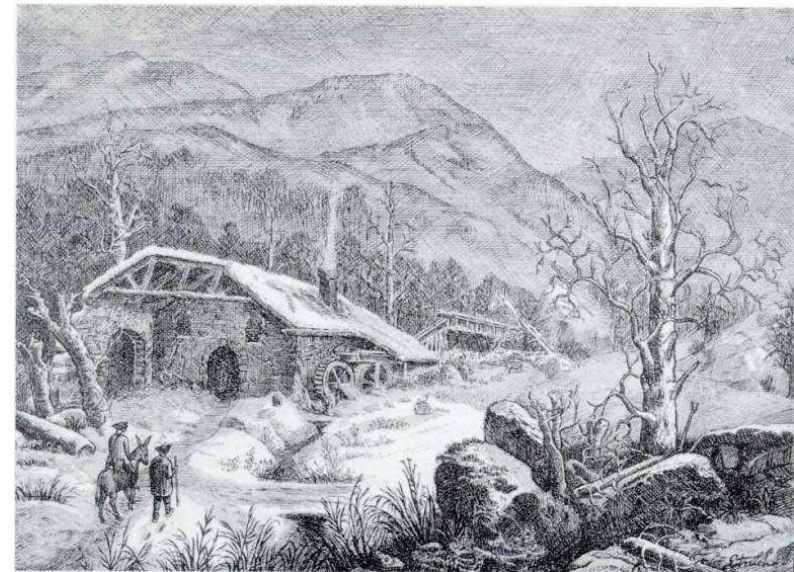
BASCONGADA.

SU AUTHOR

*EL P. MANUEL DE LARRAMENDI
de la Compañia de Jesus, Maestro
de Theologia de su Real Colegio
de Salamanca.*

Euskararen eta euskaldunen bakardadea eta isolamendua

- Ideologia erromantikoak indartua

Euskararen eta euskaldunen bakardadea eta isolamendua

- Euskararen eta inguruko hizkuntzen arteko diferentziak bultzatuta
- **Horren arraroa da euskara?**
- **Hizkuntza *isolatua* da?**
- **Berezia da?**

[Ezaugarri “arraro” batzuk]

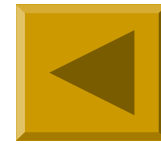
- Ergatiboa: $A \neq S = O$ <http://wals.info/feature/98A#>
 - Mikel-**ek** dirua du
 - Mikel-**0** etorri da

- Hitzordena: S O V <http://wals.info/feature/81A#>
 - Mikelek_S dirua_O du_V
 - Mikel_S tiene_V dinero_O

[Ezaugarri “arraro” batzuk]

- Deklinabidea <http://wals.info/feature/85A#>
 - Laguna-**rentzat**
 - **Para** el amigo
 - Aberatsa <http://wals.info/feature/49A#>
 - Cf. Tsez hizkuntza
- Fonetika konplexua (6 txistukari)
 - Khoisan hizkuntza:
<https://www.youtube.com/watch?v=W6WO5XabD-s>

[Tsez-eko kasu lokatiboak]

	Esiboa	Latiboa	Ablatiboa	Alatiboa
In—	-ā -āz	-ā-r -āz-a-r	-āy -āz-ay	-āyor -āz-a
Cont —	-† -†-āz	-†-er -†-āz-a-r	-†-āy -†-āz-ay	-†-xor -†-āz-a
Super —	-λ' (o) -λ' -āz	-λ' o-r -λ' -āz-a-r	-λ' -āy -λ' -āz-ay	-λ' -āyor, -λ' -ār -λ' -āz-a
Sub—	-λ -λ-āz	-λ-er -λ-āz-a-r	-λ-āy -λ-āz-ay	-λ-xor -λ-āz-a
Ad—	-x(o) -x-āz	-xo-r -x-āz-a-r	-x-āy -x-āz-ay	-x-āyor, -x-ā-r -x-āz-a
Apud —	-de -d-āz	-de-r -d-āz-a-r	-d-āy -d-āz-ay	-d-āyor, -d-ā-r -d-āz-a
Poss —	-q(o) -q-āz	-qo-r -q-āz-a-r	-q-āy -q-āz-ay	-q-āyor, -q-ā-r -q-āz-a

[Euskara isolatu eta arraroa?]

- Euskararen berezitasunak ez dira horren bereziak (Moravcsik 2013)
 - Harreman genetikoa x
 - Ukipena ✓
 - Testuinguru soziokulturala ✓
 - Tipologia ✓

- Badira europarrentzako bereziagoak diren ezaugarriak
 - Europazentrismoa

- **TIPOLOGIA**
 - **Hizkuntzak elkarren artean konparatu ahaidegoari begiratu gabe**

[Tipologia]

- “El objetivo de la lingüística teórico-tipológica es el de encontrar y enunciar las generalizaciones que definen el espacio de variación dentro del que se desarrollan y establecen las lenguas humanas” (Moreno Cabrera 1995).
- munduko hizkuntzetan aurki daitezkeen tipo estrukturalen sailkapena (Croft 1995)
- HK gizakion produktu mentala da

[Ondorioz]

- Tipologiak munduko edozein hizkuntza konpara dezake. Giza burmuinaren produktu diren unetik, dena ez da posible:
 - Antzekotasun asko dituzte
 - Ikonizitatea, ekonomia eta gizakion mugetan oinarrituz. (Comrie 1981)
 - Desberdintasunak ez dira ausazkoak: patroiak
- Antzekotasun tipologikoak \neq harreman genetikoa
 - HK ergatiboduna = euskararen ahaide

[Tipologiaren hiru urrats]

- 1.- Deskribapen tipologiko hutsa: HKk aztertu eta patroiak atera
 - Adb.: SOV vs SVO, bokal kopurua...
- 2.- Inplikazio kateak zehaztea
- 3.- Bilakabide diakronikoak zehaztea

	Prep	Posp
SVO	✓	✗
Ez SVO	✓	✓

i		u
(e)		(o)
	a	

SOV	>	SVO
Latina		Gaztelania

[Tipologia eta euskara]

- Zertarako da interesgarria tipologia euskararen ikuspegitik?
 - Hizkuntza arraroa ez dela erakusteko: ez dago bakarrik munduan
 - Sailkapen genetikoa ez da bakarra: MUNDU BERRI BAT
 - Euskararen historiaurrea ezagutzeko
 - Egon daitezkeen aukera tipologikoak euskararen ikertzeko
 - Euskararen datuak azaltzeko
 - Egindako berreraiketen zilegitasun tipologikoa bermatzeko
 - Aldaketa patroiak zehazteko

[Adibide bat (Lakarra 2005)]

■ A eredua

- OV
- Atzizkiak
- Erl-Iz
- Gen-Iz
- Adj-Iz

■ B eredua

- VO
- Aurrizkiak
- Iz-Erl
- Iz-Gen
- Iz-Adj

Zein da gaur egungo euskararen / gaztelaniaren eredua?

***Deriba* kontzeptua**

[Ondorioak]

- Euskararen kanpo historiak ere bultzatu du isolamendua
- Euskarak oso ezaugarri propio gutxi ditu
- Tipologia garatzeari esker isolamendua apaltzen ari da.
- Hizkuntzalaritza historikoaren baieztapenak indartsuagoak dira
- Euskara berezia inguruko HKekin erkatuta bakarrik
- Euskara ez da beti horrelakoa izan

Erreferentziak eta bibliografia interesgarria

- Comrie, B., 1981. *Language Universals and Linguistic Typology*.
- Croft, W. 1990. *Typology and Universals*.
- Croft, W., 1995, “Modern Syntactic Typology”, in Shibatani & Bynon (arg.) 1995. 85-145.
- Dryer, M., M. Haspelmath, B. Comrie & D. Gil (eds.), 2005, *World Atlas of Language Structures*
- Gallardo, B., 2000. *Evolución de lenguas y tipología*.
- Greenberg, J. H., 1963/1966, “Some universals of grammar with particular reference to the order of the meaningful elements”, in *Universals of Grammar*, 73-113.
- Lakarra, J. A., 2005. “Prolegómenos a la reconstrucción de segundo grado y al análisis del cambio tipológico en (proto)vasco”, *Palaeohispanica* 5. 407-470.
- Martínez-Areta, M. (arg.), 2013. *Basque and Proto-Basque*.

Erreferentziak eta bibliografia interesgarria

- Michelena, L., 1963. *Lenguas y Protolenguas*.
- Moravcsik, E. A., 2013. *Introducing Language Typology*.
- Moreno Cabrera, J. C., *La lingüística teórico-tipológica*.
- Rijk, R. P. G. de, 1987. “Euskara eta hikuntz tipologia” in Salaburu (arg.), *Euskal morfosintaxia eta fonologia: eztabaidagaiak*. 157-173.
- Shibatani, M. & T. Bynon (arg.), 1995, *Approaches to language typology*.
- Song, J. J., 2001, *Linguistic Typology: Morphology and Syntax*.
- Tovar, A., 1997. *Estudios de tipología lingüística*.
- Trask, R. L., 1997. *The History of Basque*.
- Whaley, L. J., 1997, *Introduction to Linguistic Typology: the Unity and Diversity of Language*